

Topografie in het basisonderwijs

Aardrijkskunde en topografie kunnen niet met en kunnen niet zonder elkaar. Al sinds de 19^e eeuw zijn er discussies over het nut van topografie. En die discussie loopt door tot de dag van vandaag. Veel leraren zien topografie als een vast onderdeel van het aardrijkskunde-onderwijs, anderen plaatsen vraagtekens bij topografie. Kun je plaatsnamen niet gewoon opzoeken?

Eerst maar eens kijken naar de meest gestelde vragen over topografie:

Wat is topografie?

Het woord 'topografie' komt uit het Grieks en betekent letterlijk 'plaatsbeschrijving'. Topografie gaat dus over zowel de ligging van plaatsen ('Schiphol ligt dichtbij Amsterdam') als over kenmerken van plaatsen ('Schiphol is een vliegveld').

Wat zijn toponiemen?

Een toponiem is een ander woord voor plaatsnaam. Toponiem en plaatsnaam zijn dus synoniem maar in het Nederlands kun je 'plaatsnaam' ook lezen als: naam voor een stad of dorp. Toponiemen zijn ook namen voor wateren, bergen, streken, landen en andere geografische vormen zoals de namen van snelwegen. De A12 is dus ook een toponiem.

Waarom leren we leerlingen topografie?

Topografische kennis zorgt ervoor dat leerlingen een **kaartbeeld** van de wereld in hun hoofd krijgen. Leerlingen leren bij topografie welke gebieden dichtbij en welke veraf liggen ('Spanje ligt verder weg van Nederland dan België'). Leerlingen leren waar gebieden ten opzichte van hun eigen omgeving liggen ('Duitsland ligt ten oosten van Nederland') en leerlingen leren toponiemen letterlijk te verbeelden ('De Sahara is een woestijn', 'de Rijn is een rivier').

Topografische kennis zorgt er ook voor dat leerlingen nieuwe **informatie beter kunnen ordenen**. Plaatsnamen die in het nieuws voorbijkomen, kun je plaatsen door ze te verbinden aan de topografie die je al kent ('Dordrecht ligt in de buurt van Rotterdam'). Je kunt nieuwe plaatsnamen ook ordenen in 'een verzameling' ('Letland is een land in Europa', 'Rome is een stad in Italië').

Kennis van toponiemen zorgt er ook voor dat leerlingen de **taal** ontwikkelen om over verschijnselen en ontwikkelingen te kunnen praten ('Deze vluchtelingen steken de Middellandse Zee over').

Welke toponiemen zijn verplicht?

In kerndoel 50 staat: *De leerlingen (...) beheersen de basistopografie van Nederland, Europa en de rest van de wereld en ontwikkelen een eigentijds geografisch wereldbeeld.* De kerndoelen beschrijven niet welke toponiemen behoren tot 'de basistopografie'.

Is er een lijst met toponiemen?

Het Cito en het Koninklijk Nederlands Aardrijkskundig Genootschap ontwikkelden samen een basistopografielijst¹ met 300 toponiemen². Alle educatieve uitgeverij gebruiken deze lijst voor hun methodes. De leerlingen herhalen deze lijst in het voortgezet onderwijs.

¹ Notté, H. (red.) (2008) *Aardrijkskunde voor de basisschool, Een domeinbeschrijving als resultaat van een cultuurpedagogische discussie*. Arnhem: Cito.

² Zie bijlage

Bijlage basistopografielijst³

Basislijst topografie: NEDERLAND		
's-Hertogenbosch	Gouda	Randstad
Afsluitdijk	Groningen (prov.)	Rijnmond
Alkmaar	Groningen (stad)	Roermond
Almelo	Haarlem	Roosendaal
Almere	Haarlemmermeer	Rotterdam
Alphen aan den Rijn	Heerenveen	Schiermonnikoog
Ameland	Heerlen	Schiphol
Amersfoort	Helmond	Sneek
Amstelveen	Hengelo	Terneuzen
Amsterdam	Hilversum	Terschelling
Amsterdam-Rijnkanaal	Hoogeveen	Texel
Apeldoorn	IJssel	Tilburg
Arnhem	IJsselmeer	Twente
Assen	Kampen	Utrecht (prov.)
Bergen op Zoom	Leeuwarden	Utrecht (stad)
Biesbos	Leiden	Vaalseberg
Breda	Lek	Veendam
Delft	Lelystad	Veluwe
Delfzijl	Limburg	Venlo
Den Haag	Maas	Vlieland
Den Helder	Maastricht	Vlissingen
Deventer	Markermeer	Waal
Doetinchem	Meppel	Waddenzee
Dordrecht	Middelburg	Wageningen
Drachten	Neder-Rijn	Westerschelde
Drenthe	Nieuwe Waterweg	Zaandam
Eindhoven	Nijmegen	Zeeland
Emmeloord	Noord-Brabant	Zeeuws-Vlaanderen
Emmen	Noord-Holland	Zoetermeer
Enkhuizen	Noordzeekanaal	Zuid-Holland
Enschede	Oosterschelde	Zutphen
Flevoland	Oss	Zwolle
Fryslân (Friesland)	Overijssel	
Gelderland	Purmerend	

³ Een nieuwe lijst is in de maak en verschijnt mogelijk in 2022. Toponiemen die niet meer bestaan, zijn uit de lijst gehaald.

Basislijst topografie: EUROPA

Albanië	Ierland	Polen
Alpen	IJsland	Portugal
Antwerpen	Istanbul	Praag
Ardennen	Italië	Pyreneeën
Athene	Kaspische Zee	Rhône
Barcelona	Kaukasus	Rijn
België	Keulen	Roemenië
Belgrado	Kopenhagen	Rome
Berlijn	Kroatië	Ruhrgebied
Bern	Letland	Rusland
Boekarest	Lissabon	Scandinavië
Bordeaux	Litouwen	Schelde
Bosnië en Herzegovina	Liverpool	Schotland
Bratislava	Londen	Seine
Brussel	Luxemburg (land)	Servië
Budapest	Luxemburg (stad)	Sicilië
Bulgarije	Lyon	Sint Petersburg
Cyprus	Madrid	Slovenië
Denemarken	Malta	Slowakije
Donau	Marseille	Spanje
Dublin	Middellandse Zee	Stockholm
Duitsland	Milaan	Straat van Gibraltar
Engeland	Moskou	Theems
Estland	München	Tsjechië
Finland	Nederland	Oeral
Frankrijk	Noordzee	Verenigd Koninkrijk
Genève	Noorwegen	Vlaanderen
Glasgow	Oekraïne	Volga (Wolga)
Griekenland	Oostenrijk	Wallonië
Hamburg	Oostzee	Warschau
Helsinki	Oslo	Wenen
Het Kanaal	Parijs	Zwarte Zee
Hongarije	Po	Zweden
		Zwitserland

Basislijst topografie: WERELD

Afghanistan	Filipijnen	Nijl
Afrika	Ganges	Noordelijke IJszee
Alaska	Groenland	Pakistan
Amazone	Grote (of Stille) Oceaan	Panamakanaal
Amerika	Hawaii	Paramaribo
Andes	Himalaya	Perzische Golf
Ankara	India	Rio de Janeiro
Antarctica	Indische Oceaan	Rocky Mountains
Argentinië	Indonesië	Rode Zee
Atlantische Oceaan	Irak	Sahara
Australië	Iran	Santiago
Azië	Israël	Saoedi-Arabië
Bagdad	Jakarta	Seoul
Bangkok	Japan	Shanghai
Bangladesh	Java	Siberië
Beijing (Peking)	Jeruzalem	Singapore
Brasilia	Kaapstad	Sudan
Brazilië	Kolkata (Calcutta)	Suezkanaal
Buenos Aires	Congo (-Kinshasa)	Suriname
Cairo	Lagos	Sydney
Californië	Los Angeles	Taiwan
Canada	Marokko	Teheran
Caribische Zee	Mekka	Thailand
Casablanca	Mexico	Tokyo
Chang Jiang (Blauwe Rivier)	Mexico-Stad	Turkije
Chicago	Midden-Oosten	Venezuela
Chili	Mississippi	Verenigde Staten
China	Molukken	Vietnam
Colombia	Montréal	Washington
Curaçao	Mumbai (Bombay)	Hongkong
New Delhi		Zuid-Afrika (rep.)
Egypte	New York	Zuid-Korea
Ethiopië	Nieuw-Zeeland	
Europa	Nigeria	